

הלבבות תפלין סימן כז

לח בקאר הגולה

תפלה של ראש, מהתחלת (ג) עקרי (טו) [טז] השער ממצחו (לד) *עד סוף המקום שמוחו של תינוק
רופס: * צריף שיהיה הקשר מאחורי הראש למעלה (י) [יז] (לה) *בערף. *צריף לבנן הקציצה

שערי תשובה

בשם ספר ורז"ק כתי" לפתח" צמח והביא שם דברי מהר"ש ויטל וכתב שאמר לו שהוכי אביו עצמו הניח לו תפלין בסדר הזה בפנים ראשונה שלוש, שאביו לבשם לו ואמר לו שכן היה נוהג האר"י ז"ל לעשות; וכתב להשיג על המבוגרים לעשות דוגמת שם שיי"ן דל"ת יו"ד, שיש בהן ספק חשש כשנסמך הרצועה נמצא כאלו מוסיף, ודגמת שקמה הלכוש בכתב שמו על דפי הספר אין לפתחו ולקטרו בשבת, וגם הביא מהזכר ואתחן ופרשת פינתס דאימא שם "תרוין בקשרא מר", דהיינו יו"ד וקשר רצועה במעברתא שהם תרוין בקשרא מר שאנו קושרין הי"ד עם התפלין, והזכיר שאין לעשות פריכות על הי"ד ובסוף דבריו קטב שרצה פתולס להרכיב מהרז"ו ז"ל אשר האמת נכון עליו ואמר לי: הנה בספר הפניות ברף עצמו שמי"ח ארך הרצועה תמצא ראיה יותר ברורה והיא נכונה [וחנה והוא שתמצא ענין קשירת תש"י וקשר תחלה תש"י ונקוף ו' פריכות סביב הרוח כו' ר"ל ויקשר תחלה הי"ד עם התפלה שיי"ן ונתן קשירות הי"ד לכו ר"ל על"י הרוח הרצועה נקשרת הי"ד אל התפלה] וכתף ימשה הרצועה סביבות הרוח לעשות ו' פריכות, ולא אמרתי כי"א קשירת הי"ד בדברי הרשב"י מן השנים המתוב בשמו וכן אמרתי כמ"ש וכן העשיה ע"כ תתולס. גם בשיע"ו וכתב לא נזכר לשון פריכות, אלא קושר קשירה אחת בלבד לצורך הי"ד, עכ"ל הר"י קמחי; ונביים מרז"ח ח' אמרו וראו הו' חזרו לעשות כדבריו ז"ל עכ"ל. ומכאן תראה שמי"ש בשיע"ו האר"י שהביא בעט"ז לאו האר"י ז"ל חסם עלה, וכן מ"ש בפע"ח הנדפסת ליעשות ג' פריכות בקנתב ענין שיי"ן הוא מן הסתמים ואינו עקר כיון שאינו מחזיק תפלה מהרז"ו שהוא העקר. וגם במי"ח קטב ששיע"ו הי"ד על המעברתא וברך עליהם פריכה אחת, ומדברי מהר"י צמח נראה דליתא, ואם נאמר דמי"ש שתהיה עובר הרצועה ברוח ונהי מטק וקשר הי"ד עם התפלה הנה ע"י העברת הרצועה על הי"ד עם התפלה, אלא שנה אין עליו שם פריכה רק שם קשירתה, שמי"ש משם ממש"ך לרצועה לכוף מו' פריכות, וכן משמע קצת בסוף דבריו הו"א א"ש דבריו מהר"י ובמה"ב לא סתרי אהר"י; אך מדברי מהר"י צמח שהבאתי לעיל סי"ח ס' מבאר נגלה שדעתו שלא לקשר אותה עם הרצועה כלל, וז"ל מה דקשי"ה דקאמר הנה מחמת שהיוק שמושך הרצועה בהרוך מתקנת ומתקנת [היי"ן] אל התפלה, והנה כדרך הנהנין לעשות חנק שבפכילות הרצועה לצד השמאל וכת מה שמושך הרצועה אינה מתקנת אלא מתקנת קצת. ולפי"ז ע"כ מ"ש דקושרין הי"ד עם התפלה אינו ע"י ההרוך רק ע"י העברת הרצועה על הי"ד והמעברתא מקשר אותם יחד, וכבר כמב"י במה"ש סי"ח ה' אינו נראה מן רצונו: [טז] השער, עכ"ל. ובחסם השיב הביי"ט על הש"י, דגם כפנת תש"י על קצה התפוחן מתפלין ותינו התפלה, ושב עמתי מן כא"י וכי"ב בשו"ת דברי יוסף סי"ט: יצח קציצה של ראש מלשבת ומשכבת על הראש ומתחלת עקרי שער הפרתא יצח התפלה, וז"ל כגון תפלין סי"ט יגג ותביאו כברי"י: [יז] בערף.

באר היטב

(טו) השער. תש"י פסק ד"קל התפלין צריכים להיות מנחים במקום שיש קרחה, והינו שיהא קצה התחתון בעקרי השער, ולא פטועים לומר שהקצה העליון יתחיל במקום השער ועקר התפלין מנחים על המצח ועוקרים על אסור דאוניתא ומכרכין ברכה לבטלה ע"ש. ובתשובת בית יעקב סי' קלא חולק על הש"י ופסק מהתחלת עקרי השער והא התתורא יתחיל שם ולא הקציצה ע"ש (ועין כנה"ג): (י) בערף. שהוא סוף הגלגלת והוא נגד הפנים ולא

באר הגולה

ניח בשמאל של כל אדם. אך המגן אברהם מסיים עליו שאנו אין לנו אלא פסק השלחן ערוך, וכן סתמו המגן אברהם קרבה המתחרונים שאמרו: אך הארצות התיים החיוק בעצת הבי"ד לחלוקה, והג"א בבאור החיוק לגמרי ברעה הראשונה ולא אולינו כלל בהר פתיכה, ואם"כ אם כותב בזמין ושאר מעשיו עושה בשמאל, יניח בזמין. אך מכל מקום נראה לעניות דעתי דגובל להמליץ על העולם דנהגין פהלכה אלפא לבלי עלמא ומנהגן של ישראל תורה היא, ונראה לי דאפלו ברעה הראשונה הני מלי ככד שכתוב לכת מה יכול לעשות פעולת האחרות, אבל אם באותו יד יכול גם"כ לעשות פעולת האחרות רק שנקל לו לעשות בהני השני, מקרי שולט בשתי ידיו לבלי עלמא, כיון דבהני השני אינו יכול לתקב כלל, וכל יד יש לה מעלה בפני עצמה, ואין זה דומה למה שכתבנו במשנה ברוכה עיניך יקטן כה דבור המתחיל שולט. ולמדתי דבר זה מחזונו של הנביא שצריף תשובתו לרפן בסיסם תרנו לענין ולקב, ששם אין לפתיכה שום מעלה לבלי עלמא, אך בסיסם פעלה יחידית, וכמו בכאן ברעה הראשונה לענין תפלין, ואפלו הכי כתב שם דנה מקרי שולט בשתי ידיו מחמת סכרא זו, ואם"כ הוא הדין הכא אפלו ברעה הראשונה ולהג"א שחולק בהשקפה, אם כותב בימינו ושאר כל מעשיו עושה בשמאל מחמת שנקל לו, יניח התפלין בשמאל כל אדם⁽³³⁾, כך נראה לעניות דעתי: * עד סוף וכו'. עין בסור ורבינו יצחק משמע מניה דגבה הראש הוא בכלל הנה, וכן משמע בספר התרומה ובירושלמי שהביא להמעין בו (והעתיקו בבאור הג"א): ובדומים משמע מפשטא דרשנה דלא סבירא לה פן. ועין בבית יוסף וכן בסמ"ק ובכ"ב פתבו בפרוש דשעור הגזח תפלין נמשך בסוף הכל עד חצי שפוע הראש, ולכן מתנחן מאד לזהר על-לכל פנים לתחלה שלא יהיו התפלין גדולים ביותר, כי על-ידי זה נמשך למעלה על כל גבה הראש, ומכל מקום כדרך כלל טוב יותר שימשיך התפלין בגבה למעלה משישפילם לצד המצח, כי בגבה יוצא על-לפנים לדעת כמה מהראשונים, והירושלמי מסייע להו וכנ"ל, מה שאין פן לצד המצח. ועין בספר מעשה הרב ובהגות פתח ר' הגאון ר' אלעזר חר"פ זצ"ל דמשמע מנה"כ דטוב יותר לתחלה להמשיך התפלין לצד מעלה כדי שלא ישפלו לצד המצח; ומכל מקום אפשר דגם המעשה הרב מוזהר דלתחלה לא נגמרים עד סוף גבה הראש, כדי לצאת לדעת הסמ"ק והכ"ב בס"כ. ודע עוד דאפלו לדעת ספר התרומה דמכשיר כל גבה הראש לתפלין, ופועל מנה"ש (לחד פרושא) דעל-לפנים אין לעשותו יותר גדולים מארבע אצבעות, והינו עם התתורא וכתב-פנים, וכמו שכתב בספר בית יעקב,

משנה ברורה

התתורא שיש בה קרשה יותר מן הרצועה⁽³⁴⁾. והנהגים להניח השל-ראש קדם שפוכים על הרוח, וש אומרים (לו) ריכול לכוף הרצועה על הקציצה שלא יתחיל תפלה של יד ממקומה עד שגנית השל-ראש, ואתרפך יסרנה ויכרך השבעה פריכות. ומי שפתי ידיו צרות והתפלין נדים ממקומם על-ידי זה, יכול לכוף סביב התתורא כדי לתקנם [ארה"ח]: ט (לג) עקרי השער. פרוש, ד"בין עיניך" לאו ממש הוא, דגמרין גזרה שנה מ"לא תשימו קרחה בין עיניכם" האמור אצל מלך: מה להלן מקום שעושה קרחה והוא בראש, אף כאן מתחיל (ל) מקום תפלין ממקום שיש שכיבות קרחה, והינו ממקום התחלת צמיחת העשירות שבראש⁽³⁵⁾. ורבים נכשלים באסור זה ופטועים לומר שהקצה העליון מתחיל במקום השער, ועקר התפלין מנח על המצח, ועוקרים על אסור דאוניתא, דכל התפלין צריכין להיות מנחין במקום שיש קרחה, דהינו שיהיה (לט) אפלו קצה התחתון של התתורא⁽³⁶⁾ מנח על מקום התחלת עקרי השער⁽³⁷⁾. (מ) אבל אין להעשית מלי שיש לו שפירות ארכות ששוכבים עד חצי המצח להניח שם התפלין, כי התחלת מקום התפלין צריך להיות מהתחלת עקרי השער שבפדחת ולמעלה⁽³⁸⁾; (מא) יותר טוב להניח קצת למעלה משעור זה, דהא מקום יש בראש להניח שתי תפלין, כדי שלא ישמט למטה על המצח. וכל (מב) הפניחן על המצח הוא מנהג קראים ולא עשה המצוה. (מג) וכל בעל-נפש יזהיר לתבריו וילמדם שלא יכשלו בזה, כדי שלא יהיו חס ושלום בכלל הושיע ישראל בגופו, דהוה ארקקמא דלא מנה תפלין, וגם הברכה היו לבשלה, (מד) התפלין שפנחין שלא במקומן היו כפנחין בכיסין, ואם נשמטו ממקומן צריך להתודין תכף; ולענין ברכה עין לעיל בסימן כה סעיף יב⁽³⁹⁾: (לד) עד סוף המקום. ורצה לומר, (מה) שקצה המעברתא של התפלין לא ינה מנח למעלה ממקום שמוחו של תינוק רי: י (לה) בערף. שהוא (מו) סוף הגלגלת והוא

שער הציון

(לו) מגן אברהם וראצות התיים: (לז) ט"ו; (לט) אחרונים; (מ) פרי מגדים; (מא) הג"א במעשה הרב ושלחן שלמה; (מב) גמרא ורמב"ם; (מג) עלת-תמיד; (מד) פרי מגדים; (מה) אחרונים; (מו) מגן אברהם;

הלכות תפלין סימן כו

(לו) **שְתָּהָא בְּאֶמְצַע כְּרִי שְתָּהָא כִּנְגַד בֵּין הָעֵינַיִם, וְגַם הַקֶּשֶׁר יִהְיֶה בְּאֶמְצַע הָעֵרְף וְלֹא יִשֶׂה לְכַּאן אוֹ לְכָאן.** קוצרין שיהא במקום שפקשר (לו) שגראה כעין דל"ת לצד (יט) חוץ: הגה והוא הדין בפקשר של יד צריך לזרז שלא יהפך (מרכיז דף צו): **י"א** יצריך שיהיה השחר שברצועות לצד חוץ (לה) **שׁוֹלָא** (ט) **יִתְהַפְּכוּ, (לט) בֵּין שְׁל יָד בֵּין שְׁל רֹאשׁ.** היש לשל הרצועות שיהיו תלויים לפניו ונגיעו (מ) **עַד הַטֶּבּוּר (מא) או לַמְעַלָּה מִמָּנּוּ מַעֲט.** ארחב הרצועות של יד ושל ראש (מב) **כְּאֲרֵךְ שְׁעוּרָה לַפְּחוֹת. אִם פַּחַת (כ) מִשְׁעוּר אֲרָךְ הַרְצוּעוֹת וְרַחְבֵּן, כָּאִם אֵינוּ מוֹצֵא אַחֲרוֹת (מג) מִנִּיחֵן (מד) כְּמוֹת שֶׁהֵן עַד שִׁמְצָא אַחֲרוֹת מִשְׁעוּר. יִתְפַּלֵּין שְׁל רֹאשׁ (מה) טוֹב לְהֵיוֹתָם גָּלוּיִים וּנְרָאִים, אֲבָל תְּלִמִיד בְּכַפֵּי רַבּוֹ (מו) אֵין דְּרֵךְ אֲרָץ לַגְלוּת תְּפַלֵּין בְּכַפָּיו:** הגה [*] ובשל יד (מז) אין להקפיד (מח) אם הם גלויים או מכסים (מרכיז שם). ונגרף לי דעבשו שאין מניחים אלא בזמן קריאת שמע ותפלה, אפילו תלמיד לפני רבו יכול לגלות אף בשל ראש, וכן הטנגט שלא לזרז (דיש):

שערי תשובה

באר היטב

כ"כ למטה כנגד הגרון: (י"א) חוץ. ודלא כמו שנהגין קצת לעשות ב' דלת"ן מב' צדדים, מ"א: (ט"ו) **יִתְהַפְּכוּ.** ואם נתהפכו אפילו בשוגג, מרת חסידות הוא להתענות; ודקא מה שפקרף הראש והזרוע, אבל מה שמשלשל לפניו ומה שפוך אח"כ לזכא קפידי, עי' בשכנח"ג וכן"ע: (ז) **מִשְׁעוּר.** וע"פ צריכין להיות משלשלין לפניו מעט הא ל"ה פסולים לגמרי, מ"א: בתוף גמא א"א שמתה הרצועה שפיכב הראש מהדקת היטב. וכתב בפינים מאירות חלק ג סי' ט: מי שישגג ולא הניח תפלין של ראש במצחו במקום הראוי פנה שנים, וכל שהקשר משפיע ויורד לבשלה לפי דעת המכסים שהוא מדאורכתא, והוא רוצה לקבל תשובה על זה, ונגרף כיון שילדע המוספות והראש הוא מדרבנן, וגם שליפי מנהגו אמר אתר הכרבה בשכמל"ו שזה תהיו שלא יעבור על לא תשא, איכא א"ת חטא בכרבה לבשלה, ולכן אף שפסול צעה וצדף עולה לכפר מי"מ מקרי ודיוק, ואי"ע לענות נפשו רק תשובתו נדעה בתרעה ומודה ועוב ונתם ע"ש. ונגרף מדקריי שום לא הניח ש"י כפתונו, דלא שך ברזי תקון אמירת בשכמל"ו, יש לו לקבל תשובה על ברבתו לבשלה: [*] ובשל יד אין להקפיד. ובכבוש פתח שיהיו מכסים שאם יתניה לף לאותו. וכתב בבב"י בשם ר' נדנא מוה"רא אדולאי שיש פדקדקים להאפיל בשלית על הזרוע בשעת הניחת תשי"ו, וכן ראובן שישגג בעלות הקארי וי"ל, גם עפ"י דרבו"י ע"ש. ועין במג"א לעיל ריש סימן ח מ"ש:

מלשנה ברוכה

נגד הפנים, ולא כפי"ק למטה כנגד הגרון: (מו) וטוב שיהיה מנח עקר הקשר למעלה מן הגמא, ועל-פל-פנים יש לזרז שלא יהיה אפילו מקצת הקשר מנח במקום פניו משער, דשם הוא מפרקת העצאר ולא ערף⁴¹; (ממ) ולכן יש לזרז שמתהיה הרצועה המקפלת הראש מצממקת ומתהקת סביב ראשו, ולא יהיה הקף הרצועה גדול מהקף הראש, דאז איכא תרתי לרעותא: תרא, דצריכים הדיוק ממש, דבעינן וקשרתם לאות וגו', וההדווק היא הקשירה; שנית, דאם הם רפויים סביב הקף ראשו יפל הקציצה לפניו על מצחו, או יפל הקשר לאחוריו למטה בעצאר ולא יהיו במקומן הראוי להן: (לו) **שְתָּהָא בְּאֶמְצַע.** רחב הראש⁴², ולא ישה אותם לצד אחד, כרי שיתקדם והיו לטטפת בין עיניו⁴³. והרבה מהאחרונים פתבו כרי שנה קוה לא קים מצות תפלין, וצריך לזרז כוה. גם נכון לזרז לבתחלה (מט) **שׁוֹלָא** יהיו התפלין גדולין ביותר, דאז אי אפשר כמעט שיהיו מוקדקין על הראש וגם שיהיו מנחין על מקומן, דאם הם מנחין בגובה הראש פדין אינם מתקדקין⁴⁴, וגם הקשר לא יבוא על מקומו פדיון. ועין לקמן בסימן לב בסעיף מא מה שכתבנו שם: (לו) **שְנָרְאָה כְּעֵין דְּל"ת.** כי שתי רצועות יוצאות מתוך הקשר למטה: אותה היוצאת מצד שמאל המניח נמשכת לרחבו כמו גג הדל"ת, ואתה היוצאת לצד ימין נמשכת בארץ למטה כמו רגל הדל"ת וא"ר⁴⁵. ונגרף שלא יתהפך הקשר בפשלותו ובכבישתו. ועין לקמן בסימן לב בסעיף נב מה שכתבנו שם⁴⁴: **י"א (לה) לֹא יִתְהַפְּכוּ.** ואם נתהפכו, (ג) מרת חסידות הוא להתענות או (ג) לפדות בעדן⁴⁶. ואין להקפיד שלא יתהפכו אלא מה שמקרי אַת הֶרֶאשׁ וְאֵת הַקְּבֵרַת פֶּעַם אֶחָד, אֲבָל מָה שְׁבוֹרָךְ אַחֲרָיִךְ וְכֵן מָה שְׁמַשְׁתְּלִישׁ לְפָנָיו מֵהַרְצוּעָה שֶׁל תְּפַלֵּין שֶׁל רֹאשׁ אֵין צָרִיךְ לְהַקְפִיד כָּל שָׂא יִתְהַפֵּךְ, לְפִי שְׂאֵינוּ מַשְׁכְּרִים מֵהַצְּנוּה⁴⁶; ומכל מקום (נג) משום נזי המצנה ראוי להפך שיהיה השחר לצד חוץ⁴⁷ אפילו בהמותר: (לט) **בֵּין שְׁל יָד וְכוּ'.** הגה בשל יד, שהוא רואה

שער העיון

(מז) שערי-תשובה: (מח) צטרך וקנים ומתצית השקל: (מט) קצור שלתן ערוף: (נ) מגן-אברתם: (ג) פרי-מגדים: (ג) פרי-מגדים: (ג) כן משמע בארצות-הנחיים: (נד) אליה רבה בשם עלית-ממדי והפרי-מגדים וארצות-הנחיים וכן משמע מהג"א: (נז) פרי-מגדים: (נח) ארצות-הנחיים: (נט) אליה רבה וארצות-הנחיים:

הַלְבוּת תְּפִילִין סִימָן כּו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לה]

דָּשֵׁם הוּא מְפַרְקֵת הַצְנָאָר וְלֹא עֲרָףָּהּ.⁽⁴¹⁾

(41) וגם מי שיש לו צמיחת שיער בצווארו בהמשך העורף, כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק י) שאינו נחשב לעורף אלא רק עד סוף עצם הגולגולת.

[משנ"ב ס"ק לו]

רָחַב הָרֹאשׁ⁽⁴²⁾ וכו', בְּגִבֵּה הָרֹאשׁ פְּדִין אֵינִים מְהַרְקִין⁽⁴³⁾.

(42) וכיון שבזמנינו אין נמנעים מלהסתכל במראה ואין בכך איסור של "לא ילבש", הורה הגרי"ש אלישיב (קונטרס הלכות תפילין סי"ט) שמן הראוי לראות במראה אם התפילין מונחות במקום הנכון.

(43) ורצועה שהיקפה גדול יותר מראשו, דעת הגרי"ש אלישיב (שם סי"ח) שאין מועיל לקפל ולקשור אותה בצידיה.

[משנ"ב ס"ק לז]

וְצִין לְקַפֵּן בְּסִימָן לֵב בְּסַעֲפֵי נב מה שֶׁתְּכַנּוּ שָׁם⁽⁴⁴⁾.

(44) שם (ס"ק רלג) כתב, שיש עושים קשר כמ"ם שתומה, ובתפירת אריה הסכים עם התשובה מאהבה שקשר של דל"ת יותר מכון לדינא. וראה מה שכתבנו שם. עוד כתב שם, שאין לעשות קשר העשוי להישמט אנה ואנה. ובטעם הדבר כתב בביה"ל שם (ד"ה ויעשה קשר), שקשר כזה לא עדיף מעניבה, ומצוה שיהיה קשר ולא עניבה.

[משנ"ב ס"ק לח]

מֵדַת חֲסִידוּת הוּא הַהֲתַעֲנוּת או לְפָדוּת בְּצַדִּיקָה⁽⁴⁵⁾.

(45) ולענין אם יצא ידי חובתו, כתב בביה"ל לקמן (סי' לג ס"ג ד"ה מבחורין) שנחלקו הפוסקים בזה, ונפקא מינה אף לענין ברכה לבטלה.

[משנ"ב ס"ק מא]

אֵין צָרִיף לְהַקְפִּיד כָּלֵל שְׁלֹא יִתְהַפֵּף, לְפִי שְׁאִינוּ מַעֲקָר הַמְצָנָה⁽⁴⁶⁾ וכו', שִׁיקְהֵי הַשָּׁחַר לְצַד הוֹרֵץ⁽⁴⁷⁾.

(46) אמנם לכתחילה גם הכריכות הן מצוה, ומטעם זה כתב לעיל (סי' כה ס"ק לח) שנהג הארי"י ז"ל לבורכן קודם הנחת התפילין של ראש, ואין זה הפסק בין הברכה להנחה.

(47) ואפילו הנהגים לצבוע בשחור גם את הצד הפנימי של הרצועות, כתב הכף החיים (ס"ק נא) שצריכים להיזהר שהצד החיצוני המבטיח יהיה לצד חוץ.

[משנ"ב ס"ק מא]

דָּשֵׁל יְמִין עַד הַשְּׁבֹר וְשֵׁל שְׁמֹאל עַד הַתְּנָה⁽⁴⁸⁾.

(48) וגם איטר, כתב הכף החיים (ס"ק נב) שיעשה כן ולא ישנה.

[משנ"ב ס"ק מב]

הִינּוּ בְּקִלְפֵתָהּ⁽⁴⁹⁾.

(49) לשיטת החזו"א שיעורה הוא כ-10.7 מ"מ [וכתב (ארי"ח סי' לט ס"ק ז) שכיון שאי אפשר לצמצם, אין להקל בפחות מרוחב 11 מ"מ], ולשיטת ר"ח נאה שיעורה הוא 10 מ"מ.

[משנ"ב שם]

וַיֵּשׁ אֲמָרִים דְּדִי בְרָחַב מְאֹדָּה חֲשָׁה וּפְחוּת מְפִשְׁעוֹנָה⁽⁵⁰⁾.

(50) היינו, כשהן רחבות יותר מאורך חיטה ופחות מאורך שעורה, אבל אם רחבות הן כאורך חיטה, כתב להלן (ס"ק מד) שלא יברך עליהן.

[משנ"ב שם]

שְׁרָגִיל שֶׁהַרְצוּעָה נִתְקַמְטָה שָׁם⁽⁵¹⁾.

(51) מה שכתב 'שהרצועה נתקמטה', ביאר הגרי"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א אות סח) שכוונתו שנתכווצה הרצועה לכדי פחות מכשיעור. אבל אם רק נתקפלה ונתקמטה ואם יפשטנה יהיה בה כשיעור, הרי זו כשירה.

[משנ"ב שם]

או שֶׁנִּפְסְקָתָ עַד שְׁלֹא נִשְׁאָר בָּהּ כְּשַׁעוֹר⁽⁵²⁾.

(52) משמע שאם נשאר בה כשיעור כשירה, ואין אומרים כל העומד להיטסק כסדוק דמי. ולענין שופר שנסדק, כתב לקמן (סי' תקפו ס"ק לט) שטעם הפוסלים אפילו בנסדק כל שהוא, הוא משום שכל העומד להיטסק כסדוק דמי, ופסק שם (ס"ק מג) להקל בדיעבד כדעת הסוברים שנסדק כל שהוא כשר, ושלא כדעת ה"ח איש חי (רב ברכות מערכת ת אות ד).

[משנ"ב ס"ק מג]

מְפָנִי שֵׁשֶׁת מְקַשְׁרִין וַיֵּשׁ פּוֹסְלִין אֶף בְּדִיעָבַד, כְּמִבְּאֵר בְּבֵית יוֹסֵף, עַל־כֵּן הִקְרִיעַ בְּנֵי⁽⁵³⁾.

(53) וכתב החזו"א (ארי"ח סי' ד ס"ק א), שמה שמשמע מהשו"ע שאינו חייב לטרוח הרבה כדי להשיג אחרות, אין זה אלא בשיעורים אלו שאינם מדינא דגמרא, אבל אם פחת מהשיעורים שהם מדינא דגמרא, כגון שפחות משיעור אצבע צרידה לאורך הרצועות של יד, לא יניחן אלא אם כן לא יוכל להשיג אחרות אפילו על ידי טירחה מרובה.

[משנ"ב ס"ק מה]

דְּקָתִיב "וְנָאֹוּ כָּל עַמֵּי הָעָרִין" וְגו'⁽⁵⁴⁾.

(54) ומנהג הארי"י ז"ל כפי שהובא במשנ"ב לעיל (סי' ח ס"ק ד), היה לכסות את של ראש בטלית, וכתב שעל כל פנים לא יכסה לגמרי. ובמפתח תשובה (סי"א) שאין לעשות כן, וכן כתב הערוך השלחן (סי' לב ספ"ח) שלא נאה ולא יאה לעשות כן. מאידך, בשו"ת זכרון יהודה (ח"א סי' טו) בשם המהר"ם שיק וכן בשו"ת נודע בשערים (ח"ב סי' ב) כתבו, שמותר לעשות כן, וכן נהג החזו"א (דינים והנהגות פי"ג אות ח) שהיה מורידו קודם הנחת התפילין ומחזירו לאחר הקשירה והכריכה, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' ה) כתב שלכתחילה יורידו קודם הנחת התפילין ויחזירו לאחר הנחת השל ראש, ובדיעבד אם החזירו קודם הנחת השל ראש אין בכך הפסק.

[משנ"ב ס"ק מז]

לְקַתְּחֵלָה טוֹב יוֹתֵר לְכַסּוֹתָם⁽⁵⁵⁾.

(55) ומה שנהגו רבים לכסות השל יד במכסה נוסף כדי להגן על התפילין שלא יפגמו, כתבו בשו"ת לבושי מרדכי (תליתאי סי' קעח) ובפתחי תשובה (סי"א) שאין לעשות כן, וכן כתב הערוך השלחן (סי' לב ספ"ח) שלא נאה ולא יאה לעשות כן. מאידך, בשו"ת זכרון יהודה (ח"א סי' טו) בשם המהר"ם שיק וכן בשו"ת נודע בשערים (ח"ב סי' ב) כתבו, שמותר לעשות כן, וכן נהג החזו"א (דינים והנהגות פי"ג אות ח) שהיה מורידו קודם הנחת התפילין ומחזירו לאחר הקשירה והכריכה, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' ה) כתב שלכתחילה יורידו קודם הנחת התפילין ויחזירו לאחר הנחת השל ראש, ובדיעבד אם החזירו קודם הנחת השל ראש אין בכך הפסק.

הלכות תפלין סימן כח

כח דיני חליצת התפלין, ובו ג' סעיפים:

א כתיב אדם למשמש בתפלין (א) בכל (ב) (ג) שעה, (ד) שלא יסיח דעתו מהם. **ב**וימשמש (ג) בשל יד (ד) תחלה. **ה**ויקשיאמר ויקשרתם לאות על ירך' ומשמש בשל ראש: **ב** ותפלין של ראש (ה) חולץ (ו) (ז) תחלה, משום דכתיב ויהי לטטפת בין עיניך' כל זמן שבין עיניך יהיו שפתים. **ה**צריך לחלץ תפלין של ראש (א) (ב) מעמד. **ו**יניח (ד) (ז) בתיק של ראש (ז) ועליו של יד, כדי ששפשוכו לא יתניחם יפגע בשל יד (ה) תחלה: **ג** ומנהג החכמים לנשק התפלין בשעת הנחתו (ט) ובשעת חליצתו:

א מנחת לו ב יקא
 ג לפרש התוספות
 ב בשם רבנו אלעזר
 ג טור בסימן טא
 ד מנחתו טש
 ה פנכת אלקות
 ו תוספות מהני
 ז יקא רבנו חם בשם
 ז"ח בשם רב האי
 ז אבן עזר בשם
 נאן וכן גם אחרות כוונות

שערי תשובה

באר היטב

א שעה. ע"כ. וכתבו בשם גורי האר"י ז"ל: בעת למוד התורה ותפלה א"צ לתן דעתו בהתפלין, ועין לקמן סי' מו, ועין בשו"ת שאגת אריה סי' מ שאסור הפח הדעת בכל ענין, רק כתב ש"ל ששעור הפח הדעת הוא כפי הלחץ מאה אמה כמו שאמרו בשנת ארבע ע"ש; וזאת היא וזוטר בשעורא טפי, שאינו אלא חלק ס"ו משעה, ולא נמנה תורה למח"ש, ועין כס"י מר בט"ו שם. ונראה שהעולם סומכין בזה על רבנו יונה והרא"ש והסו"ר דלא הרי הפח הדעת כ"א כשעומד בשחוק ונולות ראש, ומה שהקשה כ"א יש לשוב, ועין במ"א סי' מו: **ב** [3] תחלה. עב"ט. ולעיל סימן כה פתחת בשם הסו"ר דכשם שצריך לקנס לכהניסין מקטר בתפלין בן צריך לצאת מכהניסין מקטר בתפלין; וכשלא יצא מקטר בתפלין מקטר בזהר שנהיה בזה, ואולי כנחתו שפאותו השנים שאמרו בזהר שיקנס בתפלין משום ספק ודאי אמר אשתתרו כו' כמ"כ כשנפטר מרבו, ואין זה מספיק ע"ש: **ד** [7] בתיק. עב"ט, ומ"ש בשם המג"א שנהניג להניחם זה אצל זה ורצעה סימן כו' ליתא, דבמג"א כתב שגיחים זה אצל זה; ומ"ש בש"ע ועליו ש"י פ"י שיתנו קצת לצד מעלה ונתנו לסמן כו', ומבאר שיש כאן חסרון איזה תכות וכו' ונתנו לעשות שני כיווני וצריך לסמן כו', וזה מבאר מוסדם בה ואסור לשנות הכיס כו', וכן מצאתי שלש מניחין בן ובהכ"ט לא הרגיש בזה, ומבאר דאם נותן בכיס אחר ניחן זה עם זה ויש"י ויהי קצת למעלה כדי שישגע בו תחלה, ועין ב"ח שדעתו שלא יעשה שני כיווני ואסור לש"י ולכתב ע"ו ר' וע"ז ראש דאמי למטעי להחליף ש"י בש"י, אלא יעשה תיק אחד כו', ואפשר ע"ז קאי המג"א ויש עושים ב' כיסין ונתנו לסמן כו'. ומ"ש ב"ח דלא מהני פתיכה דאמי למטעי, עין ב"קא דף נה גבי וצא ונהיחו על בן הנהב שבחיכל כו' ר"י הוא דלית לה פתיכה כו' ע"ש, ומ"ש דאין לכוף הרצועה על הפתים כו' עין במג"א ומ"ש ב"ד אפקדים פרוש נפלא בדברי המג"א ע"ש. ועין בבית שם שדקדק מדברי הסו"ר דמיני דקפסטי ש"ר תחלה וניחו בתיקין ולא נחתין מלניחו בתיק עד שזכיר גם ש"י שלא יבוא לידי שגגה להניח ש"י וס"ר עליו, והינו לפי שיטתו לעשות תיק צר, והמג"א לא הביאו ב"ן שסובר שפנים זה אצל זה, ולכן מי יוש לו תיק צר וכמ"ש בהכ"ט בשם הב"ח וט"ו יש לו לנהר כשחולץ לניח את ש"ר בתיק ספק כפסטידי כדי שלא לימי למטעי כמ"ש בב"ח. וכתב מח"ב בספר אור-צדיקים פתב שיש מניחין התפלין כשחולצין על הסו"ר, ואין נכון לעשות כך שלפניו שבויעה בבית חמור סו"ר מנדשת תפלין כמ"ש הפמ"ע בח"מ סימן פו והביאו בסת"ב בליחה, וכ"כ מה חזר בו לפי שבט"ו ח"מ סי' פו השיג על הפמ"ע וכן הח"צ בהנהגותיו. ועין ב"ש"ך שפסקה על הרמ"א שפה:

משנה ברורה

פרושו שיתנו קצת לצד מעלה כדי לפגוע בהם תחלה. ובספר שלתמן-שלמה פתב דטוב שיהיו התפלין של יד בצד ימין של התיקין (א) גם-כן מטעם זה. ויש נוהגין (י) לעשות שני כיסין, אהר לשל-יד ואתד לשל-ראש; אך גם בשני כיסין יותר טוב שיתנה לתן הכיס של יד קצת לצד מעלה, כדי שישפגע בהם תחלה ולא יצבירו על המצות, ודעת הש"י לעיל בסימן כה דגם על-ידים כיס שך מעביר על המצות, ועין במגן-אברהם בסימן כה סעיף-קטן א. אותן בני-אדם הנוהגין לעשות תיקין התפלין, (יא) יש להם לסמן איזה שך לשל-ראש ואיזו לשל-יד, (יב) כדי שיתנה בהם ולא יוציא השל-ראש תחלה מהתיק; גם (יג) דכיון דשל-ראש קדשתו חמורה, וזה על-ידיה שאלא לשנות אחר-כך התיק לתן בו של-יד, אלא-אם-כן התנה מתחלה, ונדלקמן בסימן מ"ב: **ח** תחלה. ולא יצטרף להצבירו על המצות. ונכון (יד) לנהר שלא יחליץ של-יד עד שניח של-ראש בתוך התיקין (ט), כדי שלא יפסח ויניח של-יד תחלה בתוך התיק: **ג** (ט) ובשעת חליצתו. כשמשקל התפלין לא יכרך הרצועות על הפתים, (טו) אלא בצדדי הפתים על התהורה (טז), ויש נוהגין לכוך ככנפים ע"ש בפ"י ויונה. וכשפונקן על צדדי התפלין (טז) צריך לאחז התפלין בידו ולגלגל הרצועה עליהן, ולא לאחז הרצועה בידו ולגלגל התפלין לתוכה. גם (פ) כשנוטל התפלין מפיסן לא יצנעו, אלא נוטל בידו מתוך הכיס. תיק תפלין אסור בשל שעטנז, כמו מטפתת כפרים (פ"ג) [פ"ג]:

שער הציור

(נט) אחרונים: (ב) ב"ח והג"ר לקמן בסימן סא סעיף כה: (ג) פרי-מגדים בשם מהר"א: (ג) תוספות ב"קא לג ע"ב ד"ה צבורי: (ד) פרי-מגדים: (ה) מגן-אברהם ופרי-מגדים: (ו) מגן-אברהם: (ז) שלי"ה: (ח) פרי-מגדים: (ט) ב"רפי-יוסף: (י) מגן-אברהם: (יא) מגן-אברהם: (יב) פרי-מגדים: (יג) מגן-אברהם: (יד) פרי-מגדים בשם הב"ח: (טו) מגן-אברהם: (טז) מגן-אברהם בשם ספר תמידים:

א (ב) שעה. פ"י בכל שעה שנוקר מהם חזב למשמש, ב"ח מ"א, ע"ל סימן מר ס"ק א. ובספר הפנונת הנהיר מאד בענין הפח הדעת דאין פגם גדול מזה: (ג) תחלה. קדם שפסטר הרצועה מהאצבע, גלא רזנא מ"א. אמר המג"א, נ"ל שט"ס הוא במ"א וצ"ל וקדם יסיר הרצועה וכו': (ג) מעמד. ה"ה הכריכות של אצבע. ולמנהגו שפניחין של-יד מעמד צריך א"כ לחלץ מעמד. דקנתתן כף חליצתו. ונהגו לכוך ככנפים ע"ש "הפיס יונה", מט"מ: (ד) בתיק. כתשבות פניחין זאב ס"י קפט כתב שיעשה הכיס או התיק צר כדי שיהיו זה על זה וכ"כ הב"ח וט"ו סימן כה ס"י. והמ"א כתב דיותר טוב להניחם זה אצל זה, ורצעה סימן איזה ש"ר ואיזה ש"י דכיון דש"ר קדשתו חמורה מש"י אסור להניח של-יד על ש"ר. אין להניח הרצועה על הפתים אלא על הצדדים, לא לאחז ברצועות ולגלגל התפלין, ולא יצנעו מן התיק אלא יוציאם בידו, ס"ח מ"א:

וזה מבאר מוסדם בה ואסור לשנות הכיס כו', וכן מצאתי שלש מניחין בן ובהכ"ט לא הרגיש בזה, ומבאר דאם נותן בכיס אחר ניחן זה עם זה ויש"י ויהי קצת למעלה כדי שישגע בו תחלה, ועין ב"ח שדעתו שלא יעשה שני כיווני ואסור לש"י ולכתב ע"ו ר' וע"ז ראש דאמי למטעי להחליף ש"י בש"י, אלא יעשה תיק אחד כו', ואפשר ע"ז קאי המג"א ויש עושים ב' כיסין ונתנו לסמן כו'. ומ"ש ב"ח דלא מהני פתיכה דאמי למטעי, עין ב"קא דף נה גבי וצא ונהיחו על בן הנהב שבחיכל כו' ר"י הוא דלית לה פתיכה כו' ע"ש, ומ"ש דאין לכוף הרצועה על הפתים כו' עין במג"א ומ"ש ב"ד אפקדים פרוש נפלא בדברי המג"א ע"ש. ועין בבית שם שדקדק מדברי הסו"ר דמיני דקפסטי ש"ר תחלה וניחו בתיקין ולא נחתין מלניחו בתיק עד שזכיר גם ש"י שלא יבוא לידי שגגה להניח ש"י וס"ר עליו, והינו לפי שיטתו לעשות תיק צר, והמג"א לא הביאו ב"ן שסובר שפנים זה אצל זה, ולכן מי יוש לו תיק צר וכמ"ש בהכ"ט בשם הב"ח וט"ו יש לו לנהר כשחולץ לניח את ש"ר בתיק ספק כפסטידי כדי שלא לימי למטעי כמ"ש בב"ח. וכתב מח"ב בספר אור-צדיקים פתב שיש מניחין התפלין כשחולצין על הסו"ר, ואין נכון לעשות כך שלפניו שבויעה בבית חמור סו"ר מנדשת תפלין כמ"ש הפמ"ע בח"מ סימן פו והביאו בסת"ב בליחה, וכ"כ מה חזר בו לפי שבט"ו ח"מ סי' פו השיג על הפמ"ע וכן הח"צ בהנהגותיו. ועין ב"ש"ך שפסקה על הרמ"א שפה:

בגדיו לית לן בה, (נט) אכל אסור להניחין על הגג וכו' ב"ח בסעיף ה: **א** (א) בכל שעה. פרושו, בכל שעה (ב) שנוקר בהם חזב למשמש, דעל-ידים בן נזקר עליהן תדיר (ג) ולא יבוא לידי הפח הדעת; ועוד, כדי לתקנם (ד) שלא יחזרו ממקומן (ה) **שלא יסיח דעתו**. ובעת התפילה (ו) אין צריך למשמש בהם (ז) מ"א לקמן בסימן מר ועיין בפמ"ג: **א** (ג) בשל יד. דהשל-יד סמוכה לו למשמשו, (ג) ואין מעבירין על המצות: **ד** תחלה. ואחר-כך בשל-ראש. ואם בעת משמש השל-ראש מצאהו שנשפט ממקומו, ונודע לו אז שהשל-יד גם-כן נשפט ממקומו, (ד) צריך להחזיר השל-יד תחלה על מקומו, מקרא ויקשרתם לאות על ירך" ונתר ו"לטטפת בין עיניך", וכנ"ל בסימן כה סעיף ה': **ה** חולץ תפלין תחלה. אחר (ס) שפסטר ג' כריכות מהאצבע: (ו) מעמד. הוא הדיו הסרת הכריכות של האצבע. ולמנהגו שפניחין של-יד גם-כן מעמד (ו) צריך גם-כן לחלץ מעמד. דקנתתן כף חליצתו. ונהגו לכוך ככנפים ע"ש "הפיס יונה", מט"מ: (ז) בתיק. כתשבות פניחין זאב ס"י קפט כתב שיעשה הכיס או התיק צר כדי שיהיו זה על זה וכ"כ הב"ח וט"ו סימן כה ס"י. והמ"א כתב דיותר טוב להניחם זה אצל זה, ורצעה סימן איזה ש"ר ואיזה ש"י דכיון דש"ר קדשתו חמורה מש"י אסור להניח של-יד על ש"ר. אין להניח הרצועה על הפתים אלא על הצדדים, לא לאחז ברצועות ולגלגל התפלין, ולא יצנעו מן התיק אלא יוציאם בידו, ס"ח מ"א:

(נט) אחרונים: (ב) ב"ח והג"ר לקמן בסימן סא סעיף כה: (ג) פרי-מגדים בשם מהר"א: (ג) תוספות ב"קא לג ע"ב ד"ה צבורי: (ד) פרי-מגדים: (ה) מגן-אברהם ופרי-מגדים: (ו) מגן-אברהם: (ז) שלי"ה: (ח) פרי-מגדים: (ט) ב"רפי-יוסף: (י) מגן-אברהם: (יא) מגן-אברהם: (יב) פרי-מגדים: (יג) מגן-אברהם: (יד) פרי-מגדים בשם הב"ח: (טו) מגן-אברהם: (טז) מגן-אברהם בשם ספר תמידים:

הלכות תפלין סימן בט ל

כט ובו סעיף אחד:

א (ב) (א) אין לברך שום ברכה כשהולץ תפלין, אפלו כשהולץ ערב־שבת (ב) בין (ג) השמשות:

א ראש ההלכות תפלין בשם רבנו תם והתוספות במקומו לו ובקפה דוכמי

ל זמן הנחתן, ובו ה' סעיפים:

א זמן (א) הנחתן בבקר משיראה את חברו הַרְגִיל (ב) עמו (ג) קצת ברחוק ד' אמות ויכרינו: **ב** אסור להניח תפלין (א) בלילה, שְׁמָא יִשְׁכַּחם (ד) ויִישַׁן (ג) בְּהֶם. אִם הֵנִיחָם (ה) קִדְּם שֶׁשֶׁשֶׁקַּע הַחֲמָה וְחִשְׁבָה עָלָיו, אִפְלוּ הֵם עָלָיו (ו) כַּל הַלֵּילָה, (ז) מֵתָר, (ח) וְאִין (א) [ג] מוֹרִין בֵּן. *אם לא חלץ תפלין מששקעה חמה מפני שלא היה לו מקום לשמרון (ט) *ונמצאו עליו כרי לשמרון, *מתר (ד) ומורין בן: ג' יהיה רוצה (י) לצאת לדרך (יא) בהשקמה, (יב) מניחם,

א נכוחות ט ב תוספות בשם הרד"ק ורמב"ם פקד ד מהלכות תפלין ורא"ש מפורש במקרא ה שם במקומו לפרט תרי"ג פ' ט גומרא

שערי תשובה

(ב) אין לברך. ומשם זה נכון לחלץ התפלין בשמאל, כי דבר הערוך ברכה נוטל בזמין, ועין מ"ש השכנה"ג ובגרי"חא מנישבו ע"ש: (ג) השמשות. עין מ"א ששקעה דאם הניחן בשבת לשם מצוה עובר משום פל תוסף, אכל כשמינתם שלא לשם מצוה אין אסור להניחם, עין מ"ש המ"א בס"י שח ס"ק יא, ולפי מה שמתחלק פאן לא הקשה שם מידר, ולא נדעתי למה לא מתרין שם פכאי חלקה וק"ל. עין בתשובת ד"אליהו ט"ו ובספר ד"איהרן:

(ב) קצת. דאלו הרבה יכרינו אפלו מרחוק, ואינו נגיל קלל לא יכיר אפלו בקרוב מאד: (ג) בהם. ותישנין שְׁמָא יִפִּיחַ בשנתו, אכל מדאורייתא מתר להניחם בלילה, דאין קומא לן לילה זמן תפלין: (א) מורין בן. וא"כ ברבים צריך לחלצן, מ"א. כתב השכנה"ג: מנהגי שביים צום העניות, שאחר המנחה אני עומד בקהל עד ערבית, שלא להסיר תפלין וטלית עד אחר תפלת ערבית דכיון דלילה זמן תפלין, אלא שלכתחלה אין להניחם, מאחר שכבר הם עלי משעת המנחה טוב שלא לחלצן עד אחר תפלת ערבית; לפיכך בט"ב שמינחין תפלין בתפלת המנחה אין לחלץ אותם קדם תפלת ערבית; ומה שהעם נהגין לחלץ אותם הינו טעמא דלאו כ"ע דיגי גמירי, וחקמי הדור אין להם להורות דהא אין מורין בן ע"כ. וכ"כ ב"ח הלכות תפלין אות עט, וכתב ע"ת שדכריו נכונים ע"ש, וכן פסק בהלק"ט ח"א סימן רנ"ח ע"ש. אכל מהר"ל בהלכות ט"ב פתב שהיה חולץ תפלין שלו מיד אחר קדשה למנחה, וכן נראה דעת המ"א שפכת: ברבים צריך לחלצן, וכן הקריע בתשובת שכות"ע קלב ח"ב סימן כד ע"ש: (ד) ומורין בן. וצריך שיאמר שעושה בן כרי לשמרון, אכל כתחלה אין מורין להניחם בשביל השמירה, ט"ז:

באר היטב

באר הלכה

משנה ברורה

א (א) אין לברך. פרוש, לאפוקי ממאי דאמרין [בנדה נא ע"ב] דבני מערבא היו מברכין "אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חקי"ו" בתר דמסלקי תפלין בלילה, (ב) שהם היו סוברים דלילה לאו זמן תפלין הוא, ונפקא להו זה מקרא ד"ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה", ימים ולא לילות, אכל לדין דסבינא לן דהאי קרא אמי לענין אחר כדאיתא בגמרא, ולילה קומא לן דזמן תפלין הוא, אף אין להניחם לכתחלה דגורו שְׁמָא יִישַׁן בהם ויפית, הלךך אין לברך: (ב) בין השמשות. פרוש, אף דקומא לן שבת יום־טוב לאו זמן תפלין, (ג) וכשיצוה להניחן או לשם מצוה עובר על 'בל תוסיף', מכל מקום כיון שאם מניחן עליו בלי כוונה לשם מצוה אין בזה אסור מן התורה אלא מדברי סופרים, (א) משום גזירה שְׁמָא יִצָא בהן לרשות־הרבים², ויש חולקין גם על זה כמו שביאר לקמן בסימן לא, לפיכך לא שיהך ברכה על זה, כיון שבחליצת התפלה מצד עצמה אין בה מצוה ואינו חולצין אלא משום גזירה:

א (א) הנחתן. רוצה לומר, תחלת זמן הנחתן משיראה¹, ומצותן כל היום, וכדלקמן בסימן לו, עין שם. והשעם, (ב) דעד זמן הזה תישנין שְׁמָא יִישַׁן בהם, ובכלל לילה הוא לענין תפלין: (ב) עמו קצת. דאלו הרבה יכרינו אפלו מרחוק, ואינו נגיל קלל לא יכיר אפלו בקרוב מאד: (ג) בלילה. ובין השמשות, מדברי המגן־אברהם משמע דמתר לכתחלה להניח, אכל בפריימגדים מסתפק בזה, אם לא שלא קים ענין מצות תפלין באותו יום דאז יניחם בין השמשות: (ד) וישנין שְׁמָא יִפִּיחַ בשנתו, (א) אכל מדאורייתא מתר להניחם בלילה, דקומא לן לילה זמן תפלין, רוצה לומר דלא אסור בנך וכן להניחם לכתחלה בלילה, (א) אכל מפיין שכבר מונחין עליו מבעוד יום לא הצריכום לחלצן: (ו) כל הלילה. פרוש, לא זמן שאין חולצין, (ד) דאלו חולצין פעם אחת שוב אסור להניחן: (ז) מתר. רוצה לומר, עד זמן שרוצה לישון, דאז בהכרח מסיירן שְׁמָא יִישַׁן שנת קבוע בנה, וכדלקמן בסימן מד. (ח) ואפשר דבלילה דזמן שנה הוא, אפלו שנת עברי אסור מדינא: (ח) ואין מורין בן. הלכה למעשה לאתריס³, שְׁמָא יִבְאוּ להניחן לכתחלה; ועל־כן לא יעשה בן אלא בינו לבין עצמו, (ו) אכל לא ברבים דהוא גם־כן כהוראה; ועל־כן (ו) אין להתפלל בהם תפלת ערבית בתעניות־צבור ברבים: (ט) ונמצאו עליו. דוקא נמצאו מקלינו ומורין, שבשכיל השמירה אין צריך לחלץ אפלו כל הלילה כל זמן שלא ישן, (ח) אכל להניחם לכתחלה אסור שבשכיל השמירה, ויש מקלין בזה [ע"ת והגרי"א]: ג' אף לצאת לדרך. וקשה לו להניחן אחר־כך מפני הקר וכל כהאי גוונא [ח"א]: (יא) בהשקמה. אפלו (ט) קדם עמוד השחר: (יב) מניחם. קדם וציאתו. ויכול (י) לכונן

שער הציור

(ב) תוס', בית־יוסף: (ג) מגן־אברהם לקמן בסימן לא: (א) בית־יוסף: (ב) לבוש ופריימגדים: (ג) מגן־אברהם: (א) בית־יוסף: (ד) מנחות לו ע"א: (ב) פריימגדים: (ו) מגן־אברהם: (ז) ארצות־הנחיים בשם אחרונים: (ח) בית־יוסף ט"ז: (ט) רש"י מנחות לו ע"א: (י) פשוט: